

Social utblick

Willy Karlsson

Vårt behov av statistik

Under hösten 1983 fördes en intensiv debatt om tvångsomhändertaganden av barn och ungdom. Debatten gällde särskilt de sk miljöfallen dvs när barn tas omhand pga missförhållanden i hemmet. En viktig utgångspunkt för debatten var att antalet tvångsomhändertaganden ökat kraftigt. Att så var fallet påstods av flera debattörer.

Debatten föranledde statsrådet Gertrud Sigurdsson att ge socialstyrelsen i uppdrag att undersöka hur många tvångsomhändertaganden som gjorts under de senaste åren. Det visade sig att antalet omhändertaganden pga missförhållanden i hemmen halverats 1982 och att den nedåtgående trenden fortsatt första halvåret 1983.

Ett av syftena med den sociala lagstiftning som trädde i kraft 1982 var att genom insatser av förebyggande karaktär och ökad satsning på behandling och vård i frivilliga former minska behovet av tvångsåtgärder. De nya lagarna hade, i varje fall i detta avseende, uppenbarligen haft åsyftad effekt.

Debatten kan, så här i efterhand, ge anledning till många reflektioner. Som så många gånger tidigare har man anledning att fråga sig varför journalister och programmakare har så lite respekt för fakta. Påståenden om ökade tvångsåtgärder togs för sanna utan kontroll. Tendensiös presentation av material och ensidigt sammansatta sk debattpaneler medverkade till att allmänheten fick en felaktig bild av socialtjänstens arbete. Socialarbetarna på olika håll i landet kunde vittna om att särskilt TV:s sätt att

behandla frågorna gjorde skada. Förtroendet för socialtjänsten minskade och det ledde sannolikt till att många drog sig för att söka den hjälp och det stöd som de behövde.

Debatten om tvångsomhändertagandena hade sannolikt kommit av sig i portgången eller i varje fall fått en annan inriktning om det från början varit känt att antalet omhändertaganden inte ökat utan minskat till hälften. Men den reguljära socialtjänststatistiken, som tas fram under stort besvär och till avsevärda kostnader, kunde inte ge några besked. Statistisk årsbok för 1984, som kom ut strax före årsskiftet, innehåller siffror to m 1981.

En stor del av socialstatistiken är alltså närmare två år gammal när den når avnämarna. Den har då förlorat en stor del av sitt intresse. Det gäller inte minst för den socialpolitiska diskussionen.

Den sena publiceringen av statistiken är naturligtvis en allvarlig brist. Lika allvarligt är att statistiken är dåligt anpassad till socialtjänsten. Fortfarande saknas en analys av socialtjänstens behov av statistisk information. Vilken statistik behövs exempelvis för socialtjänstens struktuppåverkande arbete på central och lokal nivå?

Det finns instanser som har ansvar för statistikproduktionen i samhället. Det är lätt att lägga ansvaret för bristerna på dessa instanser. Men som i många andra sammanhang är det kanske befogat med en självrannsakan.

Vi som verkar inom socialtjänsten har sannolikt inte formulerat våra krav tillräckligt tydligt. Möjligen på grund av att vi själva varit osäkra. Men efter två socialtjänstår bör läget ha klarnat. Att vi behöver betydligt snabbare leveranser än vad vi hittills bestått är i varje fall helt klart.

Dags alltså att formulera kraven på socialtjänststatistiken. Vissa signaler från vårt statistiskproducerande ämbetsverk tyder på att det kan komma att löna sig.